

# **«Τοπική Αυτοδιοίκηση και Κοινωνική Οικονομία»**

**Δρ. Τίνα Ορφανίδου**

---

**Βιοφυσικός**

**Διευθύνουσα Σύμβουλος της Κ&Ο Συμβουλευτικές Υπηρεσίες Α.Ε.**

**Πρόεδρος ΔΣ ΕΛΕΣΜΑ**

**Μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Αξιολόγησης**

# Εισαγωγικά Στοιχεία

1. Το Ανθρώπινο Δυναμικό αποτελεί μοχλό ανάπτυξης όχι μόνο σε εθνικό αλλά κυρίως σε τοπικό επίπεδο
2. Εξυπηρετεί και υποστηρίζει και τις τρεις έλικες της αειφορίας: οικονομία, περιβάλλον, κοινωνική δικαιοσύνη
3. Στην τοπική αυτοδιοίκηση υφίστανται συγκεκριμένα περιοριστικά αλλά και ανταγωνιστικά ζητήματα που ανακύπτουν για στοχευμένου τύπου παρεμβάσεις στην τοπική κοινωνία και οικονομία
4. Η κοινωνική οικονομία είναι στενά δραστηριοποιούμενη σε τοπικό επίπεδο και περιλαμβάνει συνεταιρισμούς, οργανισμούς αλληλοβοηθείας, σωματεία και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ιδρύματα και κοινωνικές επιχειρήσεις

# Κοινωνική Οικονομία

1. Στη χώρα μας, η Κοινωνική Οικονομία αναπτύχθηκε κυρίως μετά το 2000
2. Σύμφωνα με στοιχεία της αρμόδιας Υπηρεσίας (Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) έως 27.10.2016, πραγματοποιήθηκαν 1221 εγγραφές Κοινωνικών Επιχειρήσεων, εκ των οποίων παρέμεναν ενεργές 908.
3. Στα τέσσερα χρόνια εφαρμογής του Ν. 4019/2011 αναδείχθηκαν ζητήματα που απαιτούσαν περαιτέρω νομοθετική ρύθμιση, ώστε να δοθεί νέα ώθηση σε υγιείς και στέρεες βάσης για την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας στην χώρα μας.

# Κοινωνική Οικονομία

Η συνεισφορά της κοινωνικής οικονομίας, ειδικά σε περιόδους οικονομικής κρίσης, είναι σημαντική γιατί έχει τη δυνατότητα:

1. Να συνεισφέρει στην αύξηση της τοπικής απασχόλησης.
2. Να δράσει επιβοηθητικά για την ένταξη στην τοπική αγορά εργασίας ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβασή τους σε αυτή.
3. Να λειτουργήσει ως φορέας παροχής υπηρεσιών προς ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού και σε κοινωνικές κατηγορίες όπως τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι και τα ΑμεΑ.
4. Να συνεισφέρει στην τοπική ανάπτυξη με δράσεις που άπτονται του πολιτισμού, της τοπικής και παραδοσιακής παραγωγής, της βελτίωσης του περιβάλλοντος, των νέων μορφών ενέργειας.

# Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας Ν. 4430/2016

1. Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις
2. Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.),
3. Οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων,
4. Οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο, εφόσον σωρευτικά:
  - i) Αναπτύσσει δραστηριότητες συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας,
  - ii) Μεριμνά για την πληροφόρηση και τη συμμετοχή των μελών του και εφαρμόζει δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος μία ψήφος, ανεξάρτητα από τη συνεισφορά κάθε μέλους.
  - iii) Το καταστατικό του προβλέπει περιορισμούς στη διανομή κερδών
  - iv) Εφαρμόζει σύστημα σύγκλισης στην αμοιβή της εργασίας,
  - v) Αποβλέπει στην ενδυνάμωση των οικονομικών δραστηριοτήτων του και τη μεγιστοποίηση της παραγόμενης κοινωνικής ωφέλειας μέσω της οριζόντιας και ισότιμης δικτύωσης με άλλους φορείς ΚΑΛΟ.
  - vi) Δεν έχει ιδρυθεί και δεν διοικείται άμεσα ή έμμεσα από Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. α' ή β' βαθμού ή από άλλο νομικό πρόσωπο του ευρύτερου δημόσιου τομέα.



# Κατηγορίες Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων

1. Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, οι οποίες διακρίνονται σε δύο υποκατηγορίες:
  - i) Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων, Ποσοστό 30% κατ' ελάχιστον των μελών και των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά σε αυτές τις κατηγορίες.
  - ii) Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων, οι οποίες επιδιώκουν την ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού. Ποσοστό 50% κατ' ελάχιστον των μελών και των εργαζομένων στις επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά σε αυτές τις κατηγορίες.
2. Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) του άρθρου 12 του ν. 2716/1999, (θεωρούνται αυτοδικαίως Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης.)
3. Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής ωφέλειας, οι οποίες αναπτύσσουν δραστηριότητες «βιώσιμης ανάπτυξης», ή και παρέχουν «κοινωνικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος».

# Κοινωνικές επιχειρήσεις και ΟΤΑ

1. Δεν μπορούν να συμμετέχουν ως μέλη Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
2. Δεν μπορούν να συμμετέχουν ως μέλη ΝΠΔΔ που υπάγονται σε ΟΤΑ με εξαίρεση τις Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης και υπό την προϋπόθεση ύπαρξης προηγούμενης έγκρισης από τον φορέα που εποπτεύει το ΝΠΔΔ.
3. Το ποσοστό των ακαθαρίστων εσόδων από τις δραστηριότητες της Κοιν.Σ.Επ. που προέρχεται από Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 65% των συνολικών εσόδων της επιχείρησης, υπολογιζόμενου σε τριετή βάση. Από την πρόβλεψη του προηγούμενου εδαφίου, εξαιρούνται οι Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης
4. **Προνομιακά πεδία δράσης είναι η ήπια τοπική παραγωγική ανάπτυξη, οι νεοφυείς επιχειρήσεις, το περιβάλλον, η κοινωνική πολιτική, ο πολιτισμός, ο εναλλακτικός τουρισμός τομείς σημαντικού ενδιαφέροντος για τους ΟΤΑ.**
5. Υφίστανται αντιφατικές διατάξεις για τη σύναψη προγραμματικών συμβάσεων

# Τι υπάρχει σήμερα

1. Βελτιωμένο θεσμικό πλαίσιο
2. Έλλειψη αποκεντρωμένων δομών συντονισμού και στήριξης
3. Ανεπαρκής χρηματοδότηση - απαιτείται νομοθετικό πλαίσιο για εναλλακτικές πιστώσεις, ειδικό ταμείο εγγυοδοσίας και άμεση υλοποίηση του προβλεπόμενου Ταμείου Κοινωνικής Οικονομίας.
4. Προβλήματα συνεργασίας με φορείς του Δημοσίου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δεν υπάρχει εμπειρία στα ζητήματα των «κοινωνικών κριτηρίων» για κοινωνικά ευαίσθητες συμβάσεις
5. Έλλειψη εξειδικευμένων στελεχών
6. Έλλειψη εργαλείων για την μέτρηση του κοινωνικού αντίκτυπου
7. Ανάγκη εκπαίδευσης και συμβουλευτικής
8. Δυσκολίες στη δικτύωση και εκπροσώπηση του τομέα



# Σε ποια πεδία μπορεί να βοηθήσει η Τ.Α. (1/2)

## Διαβούλευση-συντονισμός

Π.χ.: ανάπτυξη σχέσεων συναπόφασης ανάμεσα σε οργανώσεις αλληλέγγυας οικονομίας και τοπικούς φορείς

## Κείμενα πολιτικής, οδηγίες, ανάρτηση πρακτικών/αποφάσεων/σχεδίων

Π.χ.: ο Δήμος στοχεύει να υποστηρίξει με κάθε τρόπο την τοπική οικονομία μέσω της ενίσχυσης τοπικών αγροτικών συνεταιρισμών για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας

## Οικονομική ενίσχυση

Π.χ.: α) Απαλλαγές από δημοτικά τέλη-φόρους με συγκεκριμένη στόχευση σε επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, β) Τοπικό ταμείο κοινωνικής οικονομίας? Γ) Τοπικά Σύμφωνα με ενεργό συμμετοχή των ΟΤΑ (αποκέντρωση υπηρεσιών) και επιχειρήσεων/οργανισμών (προπληρωμένα social vouchers)

## Σε ποια πεδία μπορεί να βοηθήσει η Τ.Α. (2/2)

### Δημόσιες συμβάσεις κοινωνικής αναφοράς

Π.χ.: Συμπερίληψη κοινωνικών κριτηρίων όπως δημιουργία απασχόλησης, κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων, ίσες ευκαιρίες, προσβασιμότητα, βιωσιμότητα, ηθικό εμπόριο.

### Υποστήριξη σε είδος

Π.χ.: α) γη, β) κτίρια, γ) εξοπλισμός, δ) μηχανήματα, ε) προσωπικό (τεχνική βοήθεια, δικτύωση)

### Έρευνα, τεκμηρίωση, πληροφόρηση

Π.χ.: α) χαρτογράφηση & προβολή στον ιστότοπο του Δήμου, β) εργαλεία κοινωνικής αξιολόγησης, γ) πληροφόρηση για τη δυνατότητα διεκδίκησης δημόσιων συμβάσεων κοινωνικής αναφοράς

# ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας 2014-2020

1. Υπάρχει πρόβλεψη για ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας στο ΘΣ 9, ΕΤΠΑ και ΕΚΤ με σημαντικά ποσά
2. Δεν υπάρχει ειδική προσέγγιση για την ανάπτυξη του τομέα. Αναμένονται κεντρικές κατευθύνσεις, σε κάθε περίπτωση δεν υφίστανται τα υποστηρικτικά εργαλεία
3. Δεν υπάρχει πρόσβαση σε χρηματοδότηση: Κοινωνικά Επενδυτικά Ταμεία, Κοινωνικούς Επενδυτές, Μηχανισμούς Εγγυοδοσίας, Επιχειρηματικά Κεφάλαια VC, Νέα Χρηματοδοτικά Εργαλεία,
4. Δεν υφίσταται ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας/επιχειρηματικότητας

# Σημαντικά ανταγωνιστικά χωρικά ή/και τοπικά πλεονεκτήματα 1/2

Η κοινωνική οικονομία :

1. είναι προσανατολισμένη σε ευάλωτες ομάδες, στις γειτονιές και στις περιοχές και αναβαθμίζει τις δεξιότητες των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων
2. παρέχει υπηρεσίες / προϊόντα σε τοπικό επίπεδο δίνοντας έτσι στους καταναλωτές καλύτερο έλεγχο για την ποιότητα τους
3. προϋποθέτει προσωπική δέσμευση
4. είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και δεν έχει καιροσκοπική συμπεριφορά στην παροχή των υπηρεσιών
5. απαιτεί μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, για να μην επικεντρωθεί σε άμεσο κέρδος

# Σημαντικά ανταγωνιστικά χωρικά ή/και τοπικά πλεονεκτήματα

## 2/2

Η κοινωνική οικονομία :

1. δημιουργεί, σε τοπικό επίπεδο, πολλαπλές δραστηριότητες επιχειρηματικότητας
2. επενδύει σε δίκτυα με τους τοπικούς φορείς και οικοδομείται σε σχέσεις εμπιστοσύνης
3. παρέχει ευελιξία εισόδου σε νέους τομείς εργασίας
4. προσελκύει κεφάλαια από πολλούς πόρους (ηθική χρηματοδότηση, δωρεές, ιδρύματα, εισφορές, ΕΚΕ, δημόσιες αρχές)



# Κοινωνικές επιχειρήσεις και ΟΤΑ

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι στενά συνδυασμένη με την κάλυψη αναγκών σε τοπικό επίπεδο, και οι τοπικοί φορείς θα πρέπει να αναπτύξουν περαιτέρω εξειδικευμένες πολιτικές για την ενσωμάτωση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο υφιστάμενο πλαίσιο για την τοπική ανάπτυξη. Απαιτείται:

1. ολιστική θεώρηση, Σχέδιο Ανάπτυξης
2. συνδυασμός bottom -up και top-down διαδικασίας,
3. στήριξη της κοινωνικής καινοτομίας - στο τρίπτυχο άνθρωποι, εταιρική σχέση και διαδικασίες,
4. διασφάλιση της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας των κριτηρίων επιλογής
5. ενίσχυση του αισθήματος της τοπικής ιδιοκτησίας και συμμετοχικών μεθόδων για την προώθηση του κοινωνικού αντίκτυπου.

# Κοινωνικές επιχειρήσεις και ΟΤΑ

Για την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας υφίσταται επίσης ανάγκη για:

1. ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας, σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές,
2. αναγνώριση της δυναμικής και των προοπτικών του τομέα
3. αξιοποίηση της λειτουργίας της κοινότητας και των πρωτοβουλιών της κοινωνίας των πολιτών για την προώθηση των κοινωνικών επιπτώσεων και την ενίσχυση του κοινωνικού αντίκτυπου
4. μέτρηση της αξίας αυτής αναπτύσσοντας ένα σύστημα μέτρησης του μακροχρόνιου κοινωνικού αντίκτυπου σε έναν συνδυασμό οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας αξίας, συμπεριλαμβάνοντας πλαίσιο αξιολόγησης, διαδικασίες και κοινωνικούς δείκτες. Εντούτοις, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην «πνιγεί» η κοινωνική καινοτομία μέσα από ένα τέτοιο σύστημα και περιοριστεί η δυναμική του τομέα.

# Μερικά παραδείγματα προς σκέψη

Δήμος Αθηναίων: Πρωτοβουλία «Επιχειρώ Κοινωνικά»

<http://social.developathens.gr/koinvnikh-epixeirhmatikothta/>

Γυναίκες: κοινωνικές υποδομές, αναγνώριση των απλήρωτων υπηρεσιών φροντίδας, πλυντήρια ρούχων-στεγνωτήρια, υπηρεσίες καθαριότητας στο σπίτι, δίκτυο παιδικής φροντίδας (έξω από παιδικούς σταθμούς),

Παροχή φροντίδας σε παιδιά σχολικής και προσχολικής ηλικίας καθώς και στις οικογένειες τους

Άστεγοι/ες: υπνωτήρια βραχείας διάρκειας, ιδρυματική λογική, πατερναλισμός, διαμεσολάβηση για την αντιστοίχιση αστέγων και άδειων κατοικιών, σύνδεση με οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας που έχουν πραγματική σχέση με άστεγους, εργασίες επιδιόρθωσης/μόνωσης κατοικιών, απαλλαγή από φόρο ακινήτων για τους ιδιοκτήτες, κοινωνικό τιμολόγιο ρεύματος, <http://www.shedia.gr/>

# Μερικά παραδείγματα προς σκέψη

Αναπηρία: κατασκηνώσεις με την υποστήριξη οργανώσεων ΑμεΑ, συλλόγων γονέων και συλλόγων ειδικής αγωγής, παραχώρηση δημοτικών εκτάσεων, ενοικίαση με προνομιακούς όρους (οικονομίες κλίμακας), εργασίες προσαρμογής χώρων σε συνεταιρισμούς,

Εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας: βελονισμός στην κοινότητα

Κοινωνική σίτιση: προνομιακή αγορά τροφίμων από τοπικούς συνεταιρισμούς και αστικούς λαχανόκηπους

Εναλλακτική μετακίνηση (συνεταιρισμός κοινόχρηστων ποδηλάτων για την πόλη)

Δημιουργία πλατφόρμας για crowdfunding με στόχο την ενίσχυση αλληλέγγυων επιχειρημάτων

Φύλαξη σχολείων και παιδικών χαρών, Αθλοπαιδιές

Κυκλική Οικονομία ?

## Κλείνοντας...

**Η τοπική ανάγκη δημιουργεί και επιχειρηματική ευκαιρία; Ναι για όσους διαμορφώνουν το μέλλον τους και καινοτομούν κοινωνικά.** Και με αρκετά ανταγωνιστικούς όρους: υψηλή ποιότητα υπηρεσιών, ανταγωνιστική τιμή στον χρήστη, ικανοποιητικές αποδοχές στον εργαζόμενο.

Η κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα είναι ένα μέσο: αντιμετώπιση της ανεργίας των ευάλωτων ομάδων, κάλυψη νέων κοινωνικών αναγκών σε τοπικό επίπεδο, απασχόληση των νέων μέσω της ενδυνάμωσης τους, δικτύωση

Για να μπορέσει εντούτοις, αυτό να γίνει mainstream πολιτική, απαιτείται να υποστηριχθεί σφαιρικά το οικοσύστημα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Εκτιμάται, ότι η ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη διαμόρφωση και ανάπτυξη του τοπικού οικοσυστήματος είναι μια αποτελεσματική προσέγγιση.

**Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.**